

Bilaga 2
Tillhör kommunens beslut

Skötselplan för naturreservatet Hället-Marieberg-Stenbro Beslutsversion 2006-10-02

Nyköpings kommun

Handläggaren är Christel Guillet, Kommunekolog, Planeringsenheten, Bo och Bygga. Samarbete har skett med Kajsa Nilsson, Kommunekolog, och Anders Lindqvist, Markförvaltare, Bo och Bygga.

Camilla Nilsson, Vik. Miljöstrateg, har hjälpt till med enkäten till besökare av området och sammanställt resultatet. Hänsyn har tagits till svaren på enkäten vid framtagande av skötselplan och föreskrifter.

Konsulter

Skogssällskapets Förvaltning AB
Hamra Konsult

Anders Tingvall, Hamra Konsult har inventerat och analyserat de delar av planen som rör naturvärden och den historiska vegetationsutvecklingen samt sammanställt kartdelen och del av texten i skötselplanen.

Fredrika Pettersson, Skogssällskapets Förvaltning AB har inventerat och analyserat de delar av planen som rör friluftslivet inklusive kostnadsberäkningen och kartan över friluftsinfrastrukturen.

Anna Avilov, Skogssällskapets Förvaltning AB har varit ansvarig för framtagande av samrådsversionen av skötselplanen.

Mycket av områdesbeskrivning/biologiska bevarandevärden hämtades ur Närströvområden - Nyköpings tätort (2004) och Marieberg-Stenbro – Botanisk inventering (2004), båda framtagna av Hans Rydberg på uppdrag av Nyköpings kommun.

Föreningar

Det här arbetet hade inte varit möjligt utan engagerade ideella krafter, främst Morgan Andersson, Naturskyddsföreningen Södra Sörmland, och Sven Jonsson, Nyköpings Frisksportarna.

Nils Nilsson, Föreningen Sörmlands Ornitologer, har inventerat fåglar i området under 2006.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

I BESKRIVNINGSDDEL

1	ADMINISTRATIVA DATA	3
2	HISTORISK OCH NUVARANDE MARKANVÄNDNING	3
3	OMRÅDESBESKRIVNING OCH OMRÅDETS BEVARANDEVÄRDEN	4
3.1	Geovetenskapliga bevarandevärden	4
3.2	Biologiska bevarandevärden	4
3.3	Kultuhistoriska bevarandevärden	7
3.4	Bevarandevärden kopplade till friluftslivet	7
4	KÄLLFÖRTECKNING	8

II PLANDEL

1	DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN	9
1.1	Syfte med reservatet	9
1.2	Generella riktlinjer och åtgärder	9
1.3	Förteckning över områdets naturtyper indelat efter viktiga karaktärsdrag	11
1.4	Detaljerade skötsel- och åtgärdsförslag	12
1.5	Prioritering av skötselinsatser	14
1.6	Uppföljning av skötselinsatser	15
2	SKÖTSEL AV ANORDNINGAR FÖR FRILUFTSLIV	16
2.1	Bakgrund	16
2.2	Friluftsinfrastruktur och skötsel	16
2.3	Hållets dag	18

BIOTOPKARTA
SKÖTSELKARTA
FRILUFTSKARTA

I BESKRIVNINGSEDEL

1 ADMINISTRATIVA DATA

Objektsnummer	0402112
Län	Södermanland
Kommun	Nyköping
Socken	Nicolai socken
Areal	66 hektar, varav land 62 ha
ID-punkt	6516530; 1569150

Markslag och naturtyper

Skogsmark	58 ha
varav barrskog	32 ha
blandskog	11 ha
lövskog	15 ha
produktiv skog	22 ha
Öppen mark	4 ha
Vatten	4 ha
TOTAL AREAL	66 ha

2. HISTORISK OCH NUVARANDE MARKANVÄNDNING

Redan under stenåldern, för ca 4000 år sedan, nyttjades Hållet som boplats för den gropkeramiska kulturen. Namnet "gropkeramiska" kommer från gropavtryckning som användes som dekoration på keramiken. Denna kultur var knuten till kustområden och folket levde mestadels av jakt och fiske. Då stod havet ca 25 m meter högre än nu. Strandlinjen rundade Hållet, gick fram nedanför Fåfångans nuvarande tomt och rundade in Oppeby gård för att följa stranden av Nyköpingsån ända bort till Yngaren och Långhalsen. I sundet mellan Marieberg och Fåfången var det säkerligen lätt att sätta kattsor och få rik fiskfångst, och i sanden på Hållet kunde man bygga fällor eller gräva fångstgropar för viltet.

Benämningen "Hållet" kan vara en förkortning av "Jägareshåll", alltså ett område där kunglig jakt bedrevs, som återfinns på karta från 1677. Områdets många kallmurade stenmurar sägs ha omringat hjorthägn, men någon helt säker förklaring finns inte idag.

Hållet präglas till stor del av den tidigare bergshanteringen. Järngruvor togs upp omkring 1742, och enligt uppgifter i bergskollegiehandlingar fanns tre gruvor i drift 1765. I början av 1700-talet påbörjades silverbrytning ca 300 m väster om Fåfången, men upphörde under 1770-talet. Gustav Adolfgruvan (Silvergruvan) var redan känd på 1500-talet. I Sverige framställdes år 1801 ca 550 kg silver varav 150 kg kom från Nyköpingsmalm. Malmen, som bestod av silverhaltig blyglans, transporterades till Sala där silvret utvanns. Gruvbrytning var tidigare mycket beroende av stor tillgång på ved, varför man kan antaga att området antagligen var hårt skövlat avseende skogen. Torpet "Fåfången" är troligen från 1798, och uppfördes till bruksarbetare på det närbelägna pappersbruket Perioden.

I samband med Jubileumslantbruksutställningen 1914 byggdes en servering på Hållet, strax norr om nuvarande psykiatriska avdelningen. Där var det levande musikunderhållning varje tisdags- och fredagskvällar, fram till 1950-talet då grammofonen oftast tog över. Serveringen pågick till 1960 och revs 1964. Fortfarande kan man se på spår hur bord och bänkar satt på de gamla tallarna.

Elljusspåret uppfördes 1966 på initiativ av Nyköpings Frisksportarna och var då det första belysta motionsspåret i Nyköping. Gång- och cykelvägen asfalterades på slutet av 1970-talet och blev en viktig länk mellan Oppeby och centrum. Sörmlandsleden i området markerades också under 1970-talet.

Idag är Hållet ett kärnområde för friluftslivet. Många skolor, förskolor och föreningar använder området frekvent och närboende utnyttjar reservatet till promenader och för genomfart till och från stadskärnan.

Skogs- och lundområdena vid Stenbro och Marieberg har uppstått genom igenväxning av tidigare mer öppna hagmarker och blandskogar. En del av området benämns "Stenbro hästhage", vilket visar att det åtminstone tidigare betats av hästar på Stenbro gård. Bergspartierna har säkert ingått i de betade områdena men antagligen betats mycket extensivt. Mycket tyder på att lövskog dominerat stora delar av området och att granen här har en relativt kort historia. Rikedomen på hassel vid Marieberg tyder på att det här legat någon hasselrik löväng, och dimensioner på hasselbuketterna visar på lång kontinuitet. I södra delen av området, s.k. "Paradiset", var det kommunalt bad i ån under en period på 1950-1960-talet (D5 på biotopkarta).

Stenbro prästgård har varit prästboställe för östra församlingen från 1562 till 1940-talet. Gamla ekstubbar och äldre levande ekar på Stenbro tyder på att det här legat en ekhage. De yngre ekar som nu växer är sannolikt självföryngrade efter det att betet upphört. Vid Stenbrogården ligger också en gammal park som förutom inhemska ädellövträd även innehåller odlade trädslag som jämtlanspoppel, sycomorlönn, ornäsbjörk, näverlönn och hästkastanj. Även i buskskiktet finns det många arter som en gång planterats in och nu utgör kulturhistoriskt intressanta rester av den gamla parken. Uppför det höga berget vid Stenbro leder kallmurade trappor till en fornborgsliknande anläggning på krönet. Den byggdes av Nils Gardelius, präst på Stenbro prästgård 1780-1834, som var en stor naturälskare. Klippan användes som berså och utsiktsplats. Nu används inte bersån längre och buskvegetationen, främst syren, har spridit sig och bildar en miniatyrskog längs hela sydsidan. Öster om berget finns ett gravfält bestående av 12 fornlämningar, troligen härstammande från yngre järnåldern.

"Historien längs ån", ett samarbete mellan Sörmlands museum och Nyköpings kommun, bjuder på en promenad genom de vackraste delarna av Nyköping och genomkorsar naturreservatet. Utställningen består av 44 röda skyltar med vimplar och behandlar Nyköpings historia, som är en spegel av Sveriges historia. Den handlar om människor, från kungar och drottningar till arbetare och pigor. Den handlar också om makt eftersom staden alltid varit ett maktcentrum med borgen, slottet, residenset, rådhuset och det vita stadshuset. En fungerande ekonomi är en förutsättning för varje samhälle. Nyköping dominerades länge av metall- och textilindustri. Energi från det forsande vattnet är grunden till Nyköpings utveckling. Historien längs ån är Sveriges längsta stadsmuseum.

3. OMRÅDESBESKRIVNING OCH OMRÅDETS BEVARANDEVÄRDEN

3.1. Geovetenskapliga bevarandevärden

Området kring Nyköping är en gammal skärgård där tidigare öar och skär idag bildar 30-50 meter höga berg omgivna av moränmarker och åkrar. Sådana berg ligger vid Hållet, Stenbro och Marieberg på vardera sidor av Nyköpingsån. Ån rinner här igenom en påtaglig terrängsvacka bildad av bergen på östra sidan och de branta slutningarna vid Hållet på motsatta sidan av ån. Bergskärnorna vid Stenbro och Marieberg är delvis nakna men till större delen överlagrade av morän.

Berggrunden i Hållet-Mariebergsområdet består av metavulkanit (leptit) som bildar ett stråk mellan Sjösa i öster och Ullevi i väster. Metavulkanit är till övervägande del ryolitisk till ryodacitisk med inslag av amfibol-biotitrikare partier (metaandesit). I metavulkaniten finns skarn- och kalkstråk, ställvis med mineraliseringar som brutits. Gustav Adolfgruvan (Silvergruvan) är en sådan mineralisering. Den ligger i västra delen av ett 1200 m långt mineraliserat stråk (bly, silver, järn). Gruvan nådde ett djup på 18 m under åren 1802-1803. En 1 m bred magnetitförande zon finns i gruvan och kan även följas uppe på hållarna.

Berggrunden i stenbro består av gråvit till grå granit. På några håll, som vid Stenbrogården, stupar berget mycket brant mot omgivande terräng. Den växlande topografi är inte ovanlig vid kustområdet och är av viss betydelse ur biologisk synpunkt, eftersom den skapar ett varierande lokalklimat, vilket gynnar en artrik flora och fauna.

3.2. Biologiska bevarandevärden

Vid Hållet, strax norr om Nyköpings lasarett, ligger ett skogsområde med omväxlande natur. I de södra och centrala delarna finns en del mindre bergspartier, vilka omges av moränmarker, bevuxna med barrskogar, blandskogar eller rena lövskogsbestånd. Hållmarkerna i den centrala delen är plana - inte upphöjda - och liknar på så vis golvytor i skogsmarken. I västra delen ligger ett par mindre skogsmyrar med mosse - resp. kärrvegetation. I de östra delarna sluttar terrängen brant

ned mot Nyköpingsån. Vissa av branterna har karaktär av erosionsbrinkar - urholkade för mycket länge sedan, då ån hade ett bredare, betydligt vattenrikare flöde.

Skogstyperna på Hållet bildar en mosaik, som delvis är en följd av tidigare skogsskötsel. Under senare decennier har denna varit inriktat på friluftslivets behov. Exempelvis finns nästan inga partier där ett aktivt, rent produktionsinriktat skogsbruk idag bedrivs. Tallskogar dominerar större delen av Hållet, men på några håll har vackra björkbestånd gallrats fram. Gamla, delvis mycket grova tallar växer i sydslutningen mot sjukhusområdet och i västra delen finns ett fuktstråk med gamla aspar och vindfällena av bl.a. asp och gran.

Mest värdefullt ur biologisk synvinkel är emellertid gran-hassel-skogen i slutningen ned mot Nyköpingsån. Beståndet har där karaktär av naturskog. Till detta bidrar starkt de grova granarna och de talrika vindfällena och lågorna av framför allt gran. Hasseln är grov och i de ålderstigna stambuketterna sker en effektiv självgallring av undertryckta eller av ålder döende stammar så att det bildas stora mängder död ved. Marken är tämligen näringsrik och jordarna har hög mullhalt. Kärlväxtfloran i örtgranskogen är trots detta inte särskilt artrik, medan moss- och svampfloran genom den konstant höga luftfuktigheten och den rika tillgången på död ved uppvisar en betydligt högre diversitet. Bland mossor märks rikligt med kranshakmossa och hasselmossa. På ved av hassel förekommer bl a hasselticka, läderskål, lysticka och kantöra, på asp t.ex. björkmussling. Bland övriga svampar märks blodsopp, trollskägg, svavelrika och saffranskamskivling. På en gammal gran är trådticka funnen (Bo Karlsson, medd. 2000).

En kärlväxtinventering av Hållet utfördes av Hans Rydberg 2003. Även om listan upptar över 400 arter av kärlväxter ger en vandring på Hållet inte intryck av en sådan artrikedom. En stor del av arterna är nämligen knutna till kulturmarkerna vid torpet Fåfången samt till de områden som påverkats av människan inom och i kanten av själva Hållet-området. De mest intressanta växtfynden är bergkärel, *Erysimum hieraciifolium*, vid Fåfången samt grönfibbla, *Crepis capillaris*, i motorvägsslänten vid lasarettet. Andra växter värda att nämna är mattfibbla, silvergröe, grönvit nattviol, parkgröe (denna enl. H-E. Wanntorp, slutet av 1990-talet) och flentimotej.

Vid Mariebergs handelsträdgård, intill E4:an och Nyköpingsån, ligger ett omväxlande skogsområde. Längst i norr reser sig en bergklack där skogen står grov och mäktig. Tallarna och granarna bedöms vara 100-150 år gamla. Berghällarna har en väl utvecklad skorplavflora. Slutningen mot åkrarna i norr täcks närmast berget av blockiga moränjordar. Här växer en grovstammig, örtrik granskog med ett stort inslag av hassel. Rikedomen på hassel märks även längs Nyköpingsån där lövträden, främst björk, bidrar till att skapa en lummig åpromenad med nästan tropisk grönska. I april-maj, då vattnet i ån strömmar särskilt starkt, är skönhetsvärdena mycket höga.

Till vegetationens yppighet bidrar ett antal inplanterade växter, särskilt ramlök och hässlekllocka, vilka båda bildar iögonfallande bestånd i ålunden. Det inplanterade vitskråpet finns nära ån i ett par bestånd, dels vid Marieberg, dels nära motorvägen i norr. På den senare platsen växer också den i länet sällsynta orkidéen skogsknipprot, vilken sannolikt är vilt förekommande. Nära Marieberg, längs ån, växer också ett bestånd av kåltistel - en nära två meter hög sydsvensk tistel, som liksom en del övriga arter planterades in under 1960-talet av den dåvarande trädgårdsmästaren Birger Pettersson. Den gamla lövskogen vid ån med stora mängder död ved, alltifrån nyligen fallna stammar till högförmultnade stockar är en mycket intressant miljö för många växt- och djurarter. Särskilt hasseln bildar här och var buketter med mycket grova, upp till 20-30 cm breda trädliknande individer.

Den lundartade miljön och den rika tillgången på död ved är av mycket stor betydelse för många svampar, mossor och insekter. Till detta bidrar också den goda jordmånen och den höga luftfuktighet som närheten till ån alstrar. Gamla grova träd finns hos de flesta arter, längst i norr mest tall och gran, längre åt söder även alm, björk och lönn. Fågellivet i området är rikt. De större lövträden bildar kontinuerligt grenhål, vilket ger häckningsmöjligheter för hålybyggande fågelarter och övervintringsplatser för fladdermöss. Vid ån finns en hel del trollsländor bl.a. de båda vackra, blåskimrande jungfrusländorna.

Vid Stenbro intill Nyköpingsån ligger en skarpt markerad urbergsklack, "Fornborgen" som har branta sidor klädda med en frodig grönska. Nedanför växer ädellövskog med dominerande ek och lönn. Många stora askar finns också i området. Även ekarna är rätt grova men några jätteträd (> 3m i omkrets) har inte kunnat återfinnas. Ädellövskogen vid Stenbrogården är möjligen den största sammanhängande i Nyköpingstrakten. Ädellövträden uppvisar en väl utbildad vegetationsmosaik av barklevande lavar och mossor.

"Fornborgen" vid Stenbro är botaniskt intressant genom förekomsten av den mycket sällsynta växten stenfrö, *Lithospermum officinale*. Arten är överhuvudtaget aldrig funnen i Nyköpingstrakten. Beståndet vid Stenbrogården är ca 30 ex och lever här i halvskuggig miljö under talrika skott av syrener. Vid Stenbro finns också rester av en gammal parkflora med inslag av körvel, krollilja, naverlönn, häckkaragan, bok, parksmultron, vildkaprifol och liguster. Stenfröet hör dock inte till det odlade sortimentet utan beståndet kan mycket väl vara en rest från den flora som ursprungligen

fanns på berget innan det kom i utnyttjande av människan. Kryptogamfloran på de vertikala, delvis lövbeskuggade bergytorna längs fornborgen är väl utvecklad. Närmast motorvägen i norr har området en helt annan karaktär. Marken domineras här av berghällar och sänkor med grunda moränlager och är bevuxen med medelgrova tallar.

Fågellivet

Totalt häckade 54 fågelarter inom naturreservatet år 2006, och 75 arter observerades. Fyra hackspettsarter hittades, som indikerar skog med höga naturvärden med god tillgång till gamla och döda träd (mindre hackspett, större hackspett, gröngöling, spillkråka). Förekomsten av korp och mindre korsnäbb tyder på genuin gammal skog. Stenknäck hittades vid Marieberg och indikerar lövskog med god tillgång på ädellövträd. Hållet bör vara en av Sörmlands tätaste lokal på grönsångare med så många som 29 revirhävande hanar 2006. Tät blandskog med olika åldrar av lövträd samt en viss inblandning av gammal gran verkar gynna just arter som grönsångare och trädkrypare.

Rödlistade arter, signalarter samt andra skyddsvärda arter registrerade i naturreservatet. Tabellen bygger på inventeringarna nämnda i källförteckningen och Artdatabanken, SLU, Uppsala. (NT) = missgynnad, (S) = signalart enligt Skogsstyrelsen; § fridlyst.

Svenskt namn	Latinskt namn	Rödlistad /signalart	Notering
LAVAR			
Rosa skärelav	<i>Schismatomma pericleum</i>	NT	Sparsamt på en gammal lönn, Stenbro
Gulvit blekspik	<i>Sclerophora pallida</i>	S	På gammal och grov ask, Stenbro
Lönnlav	<i>Bacidia rubella</i>	S	Sparsamt på äldre lönn och alm, Stenbro, Marieberg, Hållet
Glansfläck	<i>Arthonia spadicea</i>	S	På gammal hassel, rönn, och al, Marieberg, Hållet
MOSSOR			
Grön sköldmossa	<i>Buxbaumia viridis</i>	§	Hållet
Grov baronmossa	<i>Anomodon viticulosus</i>	S	Vid borgen, Stenbro
Fällmossa	<i>Antitrichia curtipendula</i>	S	På klippkant, Marieberg
Stubbspretmossa	<i>Herzogiella seligeri</i>	S	På murken ved intill ån, Stenbro, Marieberg, Hållet
Guldlockmossa	<i>Homalothecium sericeum</i>	S	Allmänt på grövre ädellövträd, Stenbro. Sparsamt på gammal ask, Marieberg.
Blåmossa	<i>Leucobryum glaucum</i>	S	Marieberg
Platt fjädermossa	<i>Neckera complanata</i>	S	På grova lönn och ask, Stenbro
Krusig ulota	<i>Ulotia crispa</i>	S	På hassel, Marieberg
Långfliksmossa	<i>Nowellia curvifolia</i>	S	På grov granlåga, Hållet
Bågpraktmossa	<i>Plagiomnium medium</i>	S	I fuktstråk, Hållet
Kruskalkmossa	<i>Tortella toruosa</i>	S	På lodyta, Stenbro
VEDSVAMPAR			
Rynkmussling	<i>Lentinellus vulpinus</i>	NT	Stenbro
Hasselticka	<i>Dichomitus campestris</i>	S	Vanlig i hassellunden, Marieberg
Läderskål	<i>Encolelia furfuracea</i>	S	På gammal hassel, Marieberg, Hållet
Blodticka	<i>Gloeoporus taxicola</i>	S	Grova grenar av tall, Stenbro
Barkticka	<i>Oxyporus corticola</i>	S	Lågor av asp och lönn, Stenbro
Kantarellmussling	<i>Plicaturopsis crispa</i>	S	På gammal hassel och sälg, Marieberg
Vedfingersvamp	<i>Lentaria sp.</i>	S	Marieberg
Tallticka	<i>Phellinus pini</i>	S	
SVAMPAR			
Svavelrisk	<i>Lactarius scrobiculatus</i>	S	
Mandelrisk	<i>Lactarius scrobiculatus</i>	S	
Guldkremla	<i>Russula aurea</i>	S	
KÄRLVÄXTER			
Stenfrö	<i>Lithospermum officinale</i>	NT	Vid borgen, Stenbro
Skogsknipprot	<i>Epipactis helleborine</i>	§	Insådd, Marieberg
Korallrot	<i>Corallorhiza trifida</i>	§	Marieberg
FÅGLAR			

Mindre hackspett	<i>Dendrocopos minor</i>	§NT	2 revirer 2006, Stenbro, Hället
Spillkråka	<i>Dryocopus martius</i>	§S	1 revir 2006, Hället

Prioriterade biologiska bevarandevärden

Bestånd med gammal granskog (A8)

- gamla och delvis rötade granar
- gamla barrlågor
- ytligt och rörligt markvatten i stråk
- strandskog med gamla träd

Bestånd med gamla tallar (A7, A11 mfl)

- gamla bitvis rötade och ihåliga tallar
- död ved

Bestånd med gamla ädellövträd/hassel

- gamla grova ekar
- gamla löv- och ädellövträd
- äldre slåttermark med gammal hassel
- rik epifytflora
- skuggade block och lodytor

Våtmarksområden av orörd karaktär

- äldre barrträd
- död ved
- mark med ytligt och bitvis rörligt markvatten

Arter

stenfrö, rynkmussling,
mindre hackspett, spillkråka

3.3. Kulturhistoriska bevarandevärden

I reservatet syns många spår som tyder på att människor har använt området under lång tid, som gravfält, jaktområde, beteshage, gruvbruk, servering, bad m.m. (se kapitel 2 om historisk markanvändning).

3.4. Bevarandevärden kopplade till friluftslivet

Hället är ett av kärnområdena för friluftslivet i Nyköping. Området är lätt tillgängligt och framkomligheten god, inte minst genom det omfattande nät av stigar, löpslingor och promenadvägar som bildats eller anlagts här. Området är delvis naturskönt, i synnerhet längs ån där naturscenerierna, särskilt om våren, är som starkast. Motionsverksamheten på Hället är intensiv och omfattar aktiviteter som löpning, skidåkning, cykelturer, promenader etc. Många går bara kring och strövar, med eller utan hund, under hösten ofta på jakt efter bär och svamp. Området utnyttjas flitigt av Nyköpings scoutkår och av Frisksportarna. Även Resursskolan har sin verksamhet här liksom Västra skolan, Nicolaiskolan och Mikaeliskolan. Många av tätortens förskolor har dagsutflykter till området för att leka, upptäcka och studera djur och växter. Hället fungerar också som rekreationsområde för patienter på lasarettet. Flera undergångar och broar gör att man kan ta sig till och från Hället dels västerut under motorvägen dels österut mot Marieberg-Stenbro över Nyköpingsån. Området lämpar sig mycket väl för naturstudier. Flera skolor och ideella föreningar utnyttjar området för exkursioner för att studera växter och fågellivet i området. Många olika naturtyper - berg, kärr, skog, vatten - finns representerade. En artrik flora och fauna finns att ta del av i de omväxlande miljöerna och i slutningen mot Nyköpingsån kan man få se skog i mer orört skick.

Mariebergsområdet har stor betydelse för friluftslivet och mycket väl lämpat för naturstudier i alla åldrar. På berget i norr finns en samlingsplats med sittstockar. Här finns också spår av kojbyggen och trädklättring. Brandkärrskolans elever vistas ofta här för promenader, lek och för att studera naturen och eleverna från Resursskolan kommer ofta hit för att vandra eller bedriva friluftsliv. Även den närbelägna Montessoriförskolan är regelbundet här för att titta på växter och djur i vatten och på land. Längs ån leder en väl frekventerad strövstig, vilken ingår som en del av Åpromenaden. I övrigt finns ganska få stigar. Terrängen är inte alltid så lätt framkomlig, vilket gör att besökarna förlägger sina vandringar till Åpromenaden där också de största estetiska värdena finns. Särskilt under vår och försommar då naturen står i sin yppersta prakt är det många som vandrar längs ån.

Framkomligheten på Stenbro är god utmed stigarna. Flera stigar med stensatta trappsteg leder besökaren upp till utsikten på fornborgens krön. Rätt många besökare kommer sannolikt från Stenbrogården, andra passerar området via Åpromenaden mellan Oppeby och Brandkärr.

Prioriterade bevarandevärden kopplade till friluftslivet

Reservatets storlek och struktur

- området är till ytan omfattande
- reservatet innehåller en stor mängd olika naturtyper

Reservatets läge

- reservatet ligger mycket centralt i Nyköping
- området är lättillgängligt genom rikligt med stigar från alla väderstreck
- asfalterad gång och cykelväg genom området
- lämpliga miljöer för lek och studier.

4. KÄLLFÖRTECKNING

- Artdatabankens rödlistade arter för 2005, www.artdatabanken.se
- Fornminneinformationsystem, www.fmis.raa.se
- Hylander K., 2001. Mossinventering av Hället, Nyköpings kommun.
- Nilsson N., 2006. Fågelinventering Hället-Marieberg-Stenbro. Nyköpings kommun.
- Nyköpings kommun, 1995. Skötselplan för åreservatet.
- Länsstyrelsen i Södermanlands län, 1991. Sörmlands natur. Naturvårdsprogram.
- Rydberg H., 2004. Närströvområden – Nyköpings tätort. Nyköpings kommun. Beslut BTN 2004-03-23 § 57.
- Rydberg H. 2004. Marieberg-Stenbro – Botanisk inventering. Nyköpings kommun.
- Schnell I. 1963. Nyköpings historia. Södermanlands hembygds- och museiförbund (Ed.).
- Sellberg R., 2005. Lavinventering i områdena Hället, Marieberg och Stenbro. Nyköpings kommun.
- Skogsstyrelsens nyckelbiotopinventering, 1994.
- Sveriges geologiska undersökning. Berggrundskartan 9H Nyköping SV. Serie Af nr 109.
- Sveriges geologiska undersökning. Malmer, industriella mineral och bergarter i Södermanlands län. Rapporter och meddelanden nr 100.
- Sörmlands Museum, diverse kartmaterial, www.landstinget.sormland.se/museet

II PLANDEL

1 DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN

1.1 Syfte med reservatet

Syftet med naturreservatet Hället-Marieberg-Stenbro är att bevara ett tätortsnära område med höga naturvärden och att långsiktigt behålla och utveckla rekreationsvärden. Värdefulla naturtyper som den naturskogsartade granskogen i åslutningen på Hället, ädellövs-kogen med grova ekar på Stenbro och hassellunden på Marieberg ska bevaras, med deras knutna växt- och djursamhällen i gynnsamt tillstånd. Behovet av natursköna och centrala områden för friluftslivet i Nyköpings tätort ska tillgodoses och friluftsliv som grundar sig på allemansrätten ska uppmuntras i hela naturreservatet. Besökare ska kunna se och uppleva områdets typiska livsmiljöer och kulturhistoriska spår som Silvergruvan och stenmuren.

1.2 Generella riktlinjer och åtgärder

1.2.1 Generell skötsel och åtgärder i skogsmark

Skötsel av skogsmark med höga naturvärden som huvudsakligen skall lämnas till fri utveckling
Flera områden inom reservatet hyser skog med lång kontinuitet eller partier där det finns goda förutsättningar att naturvärdet ökar påtagligt om områdena lämnas orörda. Förutsättningarna för rekreationslivet i dessa områden kan bli begränsat bland annat genom död ved som kan blockera stigar. Vad gäller det större området längs med Nyköpingsån (Id, skötselkarta) anses de naturvärden som där förekommer vara så höga att den långsiktiga målbeskrivningen mot naturskog väger tyngre än ett alltför lättframkomligt rekreationsområde. Det förekommer ett flertal välanvända stigar i området. Huvudstigen kommer att visas på områdets karta men träden som faller på stigen kommer att lämnas kvar utan åtgärd, och besökare får gå runt dem, såsom sker redan idag.

Barrskogspartier som skall lämnas utan åtgärd (I, skötselkarta) utgörs främst av den friska granslutningen längs med ån samt i övrigt hållmarkshöjder med talldominerande barrskog samt stort inslag av gamla träd och en del död ved. Även en central mosse är väsentlig att den får utvecklas fritt.

Lövdominerade områden som skall lämnas orörda (III, skötselkarta) är främst våtmarksområden med frekvent förekomst av död ved i olika former samt inslag av gamla träd och i de flesta fall värdefull hydrologisk struktur med rörligt markvatten.

Skötsel av skogsmark med höga naturvärden där skötsel och åtgärder ska utföras
Stora delar av reservatet hyser sluten skogsmark med höga naturvärden där det krävs åtgärder och skötsel för att såväl bevara som utveckla naturvärden samt även utveckla förutsättningarna för rekreationslivet.

Barrdominerade partier med höga naturvärden där skötsel och åtgärder skall utföras (II, skötselkarta) utgörs främst av partier med gamla tallar.

I dessa barrdominerade partier bör de generella skötsel och åtgärdsförslagen omfatta:
- Försiktig gallring eller röjning runt de gamla tallarna för att skapa fria kronor.
- Gynna återväxten genom gallring och röjning runt yngre tallar i de områden där tallföryngringen är bristfällig.
- Avlägsna död ved från stigar så att dessa är framkomliga.

De lövdominerade områdena med höga naturvärden där skötsel och åtgärder skall utföras (IV, skötselkarta) utgörs av blandlövs-kogar med rik underväxt av hassel, mer rena hasselbestånd och bestånd med gamla lövträd av bl.a. ek tillsammans med andra ädellövträd samt bitvis utvecklat buskskikt.

I dessa partier bör skötseln och åtgärderna dels inriktas på bevarandet av de befintliga gamla träden samt i vissa fall buskarna. Intentionen ska vara att inte skapa ett scenario där man får omfattande återkommande skötselinsatser på lång sikt:
- Röjning och gallring ska ske gradvis för att inte skapa alltför stora luckor eller gläntor vilket kan leda till ett kraftigt lövuppslag. Alltför omfattande röjningar ger också en oönskad markgödsling vilket ändrar förutsättningarna för marklevande växter.

- Gamla ädellövträd skall ha fri krona då dessa generellt är dåliga konkurrenser. Plockhuggning ska ske runt grova ekar, sälgar, hagmarksbjörkar med skrovlig bark och grova ädellövträd då de är värddar för många arter.
- Grova aspar sparas generellt då de utgör hålträd till hackspettar.
- Där det idag förekommer täta partier med lövuppslag bör dessa omstruktureras genom att vissa huvudstammar sparas och övrigt lövuppslag röjs. Då är det av vikt att man noga studerar trädslagssammansättningen för att bibehålla eller utveckla trädskiktet. Även buskskiktet ska ges möjlighet att utvecklas och då med fördel blommande och bärande buskar.
- Till viss del bör också gläntor anordnas för rekreationen och särskilt i anknötning till befintliga öppna gräsytor.
- Generellt bör unga granar avlägsnas där det inte är påtagligt att gran har varit eller kan ha varit ett konsekvent inslag som exempelvis i kantzonen mellan lövpartier och barrdominerade områden. Dock får man spara unga granar <4-5 m i mindre buketter, där buskskiktet annars saknas, som en åtgärd för att gynna fågellivet.
- Stamdalar från röjning och gallring skall tas till vara i sådan utsträckning att det inte inverkar på rekreationen. Tillse att det finns både tunna och mer grova kvistar och grenar i utspridda högar. Detta bör åtföljas med tillfälliga informationsskyltar.
- All gallring i ekplanteringen från 1950-talet och gallring bland ädellövträd ska utföras av skoglig personal.

Skötsel av skogsmark med lägre naturvärden där skötsel och åtgärder skall utföras

I reservatets norra del förekommer ett flertal områden med yngre eller medelålders skog med främst olika barrbestånd. Naturvärdet är lågt. Skötsel och åtgärdsförslag som anges är främst baserade på att långsiktigt omforma bestånden till att innehålla en större variation. De generella förslagen för dessa områden är främst:

- Tallbestånd på torrare mark bör gallras för att skapa förutsättningar för ökat lövinslag.
- Tallbestånd på frisk mark som idag ofta hyser björk och asp samt en del gran bör gallras där de antingen innehåller alltför homogena partier eller brist på ålderskillnad i trädskiktet. I områden med både ung tall och björk på samma ställe gynna då björk om inte tallarna skall bli ersättningsträd för de gamla.
- Homogena, unga granbestånd ska genomgallras för att gynna lövträd och skapa ett flerskiktat trädskikt.
- Buskskikt skall genomgående gynnas då detta är en bristvara i de flesta av dessa miljöer. Särskilt bör bärande och blommande buskar prioriteras.

1.2.2 Generell skötsel och åtgärder av övriga marker

Skötsel av övrig mark inom reservatet; gräsmarker, äldre tomtmark

Inom reservatet finns flera öppna gräsmarkspartier som tidigare varit hävdade eller utgjorts av tomtmark. Områdena bör hållas öppna genom slåtter och förekommande bärande och blommande träd och buskar ska gynnas men också hållas efter så att de inte breder ut sig på andras bekostnad.

- Tillse att bibehålla en bred artstock med avseende på träd och buskskiktet.
- Iaktta försiktighet vid hävd så att inte äldre trädgårdsväxter skadas.

1.2.3 Generella riktlinjer längs med cykelvägen och befintliga stigar

Längs med den asfalterade gång- och cykelvägen ska man ur trygghets- och säkerhetsaspekt utföra mer omfattande röjning cirka 10 meter brett på båda sidor av vägen. I första hand tas lövuppslag, granar och unga hasselbuketter bort. Stora barrträd i direkt anslutning till vägen stamkvistas i höjd med belysningen. Ur ett estetiskt och kulturellt perspektiv skall inslag av parkträd (silvergran) längs med cykelvägen få vara kvar förutsatt att träden inte utgör en säkerhetsrisk. Även aspbeståndet i korsningen mellan elljusspåret och cykelvägen ska sparas.

Röjning sker även längs de flesta spår och leder för att öka trygghetskänslan genom att skapa ljusa miljöer som är överblickbara. Röjning 2-3 meter på båda sidor av stigen utförs då närliggande skogsbestånd åtgärdas, och riset kan med fördel flisas direkt på spåren.

1.2.4 Generella riktlinjer kring stenmuren

Stenmuren lyfts fram genom friläggning från träd och buskar och muren justeras där det uppstått skador.

1.2.5 Generella riktlinjer kring rastplatser

Närområdena med rastplatser skall hållas öppna för utsiktens skull och för att öka trygghetskänslan.

1.2.6. Generella riktlinjer mot väg och motorväg

Zonen mot väg och motorväg skall hållas tät med ett flersiktat bestånd, gärna med barrträd som skyddar året runt. Skötsel behövs för att skapa en mera fullskiktad ridå med välutvecklade buskar och träd.

1.2.7. Uppsättning av fågelholkar

Fågelholkar av olika typer (mesholkar, starholkar, knipholkar, uggleholkar, fladdermusholkar) sätts upp i naturreservatet och följs upp.

1.3 Förteckning över områdets naturtyper indelat efter viktiga karaktärsdrag

Se biotopkarta

1.3.1 Trädbärande bestånd med barrdominans (A)

A2: Grandinerad barrskog på friskare mark med inslag av tall och lövträd.

A3: Talldominerad barrskog på torr-frisk mark med visst inslag av lövträd och gran

A4: Homogen tallskog med tämligen sluten karaktär

A5: Gles hållmark med tallar och en del buskar

A6: Hållmarksområde med en del äldre och senvuxna tallar samt även ett utvecklat buskskikt

A7: Talldominerat barrbestånd där stor andel av träden består av gamla eller mycket gamla tallar tillsammans med lövträd och en del gran

A8: Gammal barrskog på frisk-fuktig mark med stor andel gamla granar. Död ved förekommer frekvent och delar av marken uppvisar rörligt markvatten.

A9: Täta och unga granpartier med lövinslag

A10: Talldominerat barrbestånd med inslag av enstaka gamla tallar.

A11: Talldominerad höjd med förekomst av äldre träd. En del partier med lövinslag samt hassel.

A12: Grandinerat parti i kanten av hållmark. Flertalet träd är gamla och tämligen färsk död ved förekommer.

A13: Talldominerad berghöjd med påtagligt inslag av enbuskar.

1.3.2 Trädbärande bestånd med lövdominans (B)

B1: Blandlövskog med varierande inslag av tall, från 60-70 år till ca 150 år gamla, och välutvecklat buskskikt av främst hassel. Frekvent med död ved. Fågelrikt bestånd speciellt södra delen med mycket grönsångare.

B2: Yngre lövbestånd med främst lövuppslag.

B3: Björkbestånd på gräsmark.

B4: Blandlövbestånd med stor andel ädellövträd och bitvis klibbal.

B5: Slutet hasselbestånd med visst inslag av lövträd. Klibbal längs med ån.

B6: Blandlövbestånd med hög andel björk och hassel men även sälg och till viss del inslag av barrträd.

B7: Större område med stor andel ädellövträd, till stor del ekar som främst i södra delen är gamla med breda kronor och grov skorpbark. Bitvis finns också inslag av planterade träd av bok och naverlönn.

B8: Hållmarkshöjd med främst ädellövträd samt asp i en nedre krans. På höjden förekommer ett mycket tätt bestånd med syren.

B9: Löv och buskremsa längs med stig från E4 norrut mot Oppeby. Bitvis mest buskar men en del delar med klibbal där marken är mer fuktig.

B10: Aspplantering i korsningen mellan gång- och cykelvägen och elljusspåret.

1.3.3 Trädbärande bestånd på fuktig eller blöt mark (C)

C2: Välutvecklad blandskogsmosse med inslag av äldre tallar och björk. Mindre, äldre dike leder ut vatten åt sydost.

C3: Fuktig blandskog runt mosse. Marken övergår successivt från blöt till mer torr karaktär. Yngre löv och buskar förekommer som gör att området är bitvis slutet.

C4: Långsträckt lövrik sumpskog som har tämligen torr karaktär. En del död ved förekommer samt äldre senvuxna träd av bland annat klibbal. En del gamla tallar förekommer insprängda.

C5: Bäckparti med lövrika kantzoner. Fuktig till blöt mark i kanterna och öppet vatten som i väster rinner ut i Nyköpingsån.

1.3.4 Öppen gräsmark och äldre tomtmark (D)

D1: Litet fuktigt öppet område som bitvis börjar växa igen. Älggräs dominerar.

D2: Slagen öppen gräsmark.

D3: Bitvis slagen öppen gräsmark.

D4: Äldre tomtmark med några byggnader samt rester av rabatter. Rikligt med bärande och blommande träd, buskar och växter.

D5: Gräsmark med högvuxna gräs och annan kvävepåverkad flora.

D6: Åkermark som är i bruk.

1.3.5 Nyköpingsån (E)

E: Nyköpingsån hyser främst fasta strandpartier med hög andel gamla träd som bitvis lutar ut över vattnet.

1.4 Detaljerade skötsel- och åtgärdsförslag

Se skötselkarta

1.4.1 Barrbestånd med höga naturvärden som ska lämnas utan åtgärd

MÅL: Naturskogsartade bestånd

Ib: Mosse med hög markfuktighet. Skogen skall lämnas utan åtgärder. Det grunda dike som leder ut från området bör läggas igen. En spång anläggs vid mossen för att besökarna ska få se även denna naturtyp och en informationsskylt sätts upp.

Ic: Hällmark med äldre tallar. Inga åtgärder skall utföras. Området är mycket lekvänligt tack vare de brottytor som förekommer.

Id: Större grandominerat barrskogsparti i stark sluttning mot ån. Området skall lämnas helt utan åtgärd då det idag hyser mycket höga naturvärden. All död ved ska lämnas. Stigar får spontant ändras då träd faller över. Skulle det förekomma större mängder död ved som faller samtidigt kan man möjligen flytta en del för att inte få alltför omfattande högar med stammar.

Ie: Större hällmark med främst tall samt en nedre del där det också förekommer hassel. Området lämnas till fri utveckling. Stigar bör hållas efter så att de är fullt framkomliga. Träd som kan utgöra risk att falla över stig bör fällas alternativt avverkas som högstubbe (främst björkar). Inga stammar skall tas bort utan läggs inne i beståndet. Den täta granridån mot E4:an bibehålls.

If: Hällmarkshöjd med en del grövre gran. Området lämnas utan åtgärd. Stigen längs med ån ska vara framkomlig och träd som riskerar att falla över stigen bör fällas men får ligga kvar.

1.4.2 Barrbestånd med höga naturvärden där åtgärder skall utföras för att gynna eller öka värdet

MÅL: Bestånd med hög andel gamla träd och död ved

Ila: Barrbestånd med äldre tallar. Försiktig gallring där främst gamla tallar gynnas samt ek och andra lövträd.

Ilb: Gamla tallar tillsammans med främst lövträd och bitvis välutvecklat buskskikt.

- Gynna de gamla tallarna genom att försiktigt gallra/plockhugga runt dem.

- Gynna ädellövträden samt äldre hassel och enbuskar.

- Gynna tallföryngring genom försiktig gallring och röjning där unga tallar förekommer.

- Längs stigarna vid ingångarna till skogen kan man hugga fram enskilda träd för ökad trygghets- och trivselkänsla.

- Längs stigen mellan cykelvägarna (S på skötselkarta) bibehålls buskskiktet eftersom det utgör en naturlig länk mellan två fågelrika biotoper.

- Vid Silvergruvan kommer en trappa att byggas som leder ned i gruvhållet samt informationsskylten att ses över.

1.4.3 Lövdominerat bestånd med höga naturvärden som ska lämnas utan åtgärd

MÅL: Naturskogsartade bestånd med allt äldre träd och ökad frekvens av död ved

IIIb: Stråk med sumpskogsartat bestånd, inga åtgärder skall utföras. Död ved skall lämnas men kapas om det ligger över välfrekventerad stig.

IIIc: Litet fuktområde med förekomst av död ved. Lämna utan åtgärd. Stammar som faller över stig i anknytning till området kan läggas in i beståndet.

1.4.4 Lövdominerat bestånd med höga naturvärden där vissa åtgärder skall utföras för att gynna eller öka värdet

MÅL: Lövdominerade bestånd med främst granfri utveckling

IVa: Hasselrikt lövbestånd med stor andel lövträd av bland annat asp, björk och ek samt mer eller mindre grova tallar. Påtagligt stor andel av hasseln är av hög ålder med tydlig strutkaraktär. Varierande inslag av tall, ibland grov.

- Ädellöv ska gynnas i beståndet. Där det förekommer välutvecklade och äldre ekar kan man gynna dessa genom försiktig röjning och gallring så att inte buskar växer mot stammen eller lövuppslag växer in i kronan.

- Gynna de gamla tallarna genom att försiktigt gallra/plockhugga runt dem.

- Glesa ur de yngre tallfläckarna.

- Avverka de unga granar som bitvis förekommer i beståndet, förutom där buskskikt saknas. Då sparas istället mindre buketter av små granar <4-5 m, som avverkas innan de går upp i trädskiktet.

- Fläckar av det täta lövuppslaget lämnas kvar med hänsyn till fåglarna.

- Mot ån i nordöstra delen kan man med fördel glesa ut buskskiktet främst ur säkerhetssynpunkt.

- Aspungen i korsningen mellan gång- och cykelvägen och eljusspåret, som har skapats för att bryta mot barrskogen (estetiska värden), fyller också en funktion som framtida hålträd till hackspettarna. Gallra försiktigt efter behov.

IVb: Kantzon runt våtmark. Täta partier med lövuppslag kan med fördel genomgallras men vissa stammar ska lämnas. Enstaka gluggar kan huggas upp så att man från stigarna i nordost och sydost kan se in mot mossen. I kantonen mellan mosse och fastmark ska man vara mycket försiktig med åtgärder.

IVc: Område med främst lövuppslag och en del yngre lövträd. De mer täta partierna ska genomgallras för att ställa ut vissa trädstammar, men sly sparas till fördel för fågellivet. Spara träden med stor variation vad gäller trädslag.

IVd: Björkbestånd där man främst bör tillse att inga stammar blir alltför rötade då de kan utgöra risk för de välfrekventerade gång- och cykelstråken i anknäring till området. Avverka då i första hand till högstubbe.

IVe: Ädellövskogsområde med klippalpartier. Gynna de äldre ädellövträden genom att röja de partier där lövuppslag börjar komma upp i kronan. Lämna främst bärande eller blommande buskar.

IVf: Slutet hasselbestånd med frekvent inslag av lövträd. Stora andelar av hasselbuketterna är gamla. Röjning av yngre hassel längs med stigar samt avverkning av kraftigt hängande sidogrenar från alltför yviga hasselstrutar bör utföras frekvent, mest som en trygghetsåtgärd för besökande men även för att skapa en större luckighet med inslag av gläntor.

IVg: Varierat lövbestånd med gamla vidkroniga ekar tillsammans med enstaka andra ädellövträd och blandlövskog som bitvis är gles. Nära berghöjden i östra delen finns mer senvuxna träd med viss epifytpåväxt.

- Runt de gamla ekarna skall inga buskar förekomma mot stammarna och inga träd få växa in i kronorna.

- De mer öppna delarna med yngre lövträd ska gallras så att inga tätare, likåldriga partier långsiktigt förekommer.

- Prioritera alltid olika trädslag samt bärande och blommande buskar.

- Beakta de olika trädslagen som förekommer och mer ovanliga eller svårförnygrade arter som till exempel bok, naverlönn eller ek bör sparas i högre utsträckning.

- Spara fläckar av askföryngringen norr om berget.

1.4.5 Unga, slutna barrbestånd där gallring skall utföras

MÅL: Blandskog med allt större variation

V: Täta barrbestånd med inslag av lövträd. Viss gallring utförd där många stammar ligger kvar i högar. Gallra så att de kvarvarande träden friställs i mindre gläntor. De avverkade stammarna kan även läggas i angränsande lövbestånd.

1.4.6 Granbestånd där främst gallring skall utföras

MÅL: Grandominerade bestånd med inslag av tall och löv

VI: Större granbestånd med visst inslag av lövträd samt i vissa partier även tall. Öka mångformigheten genom försiktig gallring runt lövträden. Enstaka granstammar kan läggas särskilt om de är rötade. Närmast gång- och cykelvägen ska buskröjning göras cirka tio meter åt vardera hållet. Detta innefattar även vissa granar. Äldre granar längs med gång- och cykelvägen skall stamkvistas till minst samma höjd som gatlamporna.

1.4.7 Tallbestånd där främst gallring skall utföras

MÅL: Talldominerade bestånd med inslag av främst lövträd

VII: Tallbestånd med inslag av lövträd och då främst björk, ek och asp samt enstaka partier där gran finns frekvent. Gallra där beståndet är som tätast och mest homogent. Försiktig gallring runt främst lövträd. Spara samtliga gamla tallar. Intill vålanvända stigar bör äldre björkar som sannolikt kan vara rötade avverkas som högstubbar för att minimera risk för fallande stammar eller grövre grenar.

1.4.8 Hällmark med yngre tallar, rast- och lekplatsområde

MÅL: Mångformigt rastplatsområde

VIII: Glest med yngre tallar samt en del inslag av äldre tallar på hällmarksområde. Berget har tidigare använts som stenbrott men i tämligen ringa omfattning. Försiktig gallring i de tätare grupperna med yngre tallar. De mera fuktiga partier med buskuppdrag i anslutning till hällmarken sparas med hänsyn till fågellivet.

1.4.9 Gräsmark och tomtmark där främst röjning och slåtter är aktuella åtgärder

MÅL: Öppen mark rastplats

IXa: Kvävepåverkad gräsmark med högvuxen flora. Området ska hävdas genom slåtter. De första åren bör man hävda flera gånger per säsong för att missgynna de mer högvuxna gräsen samt gynna kvarvarande lågvuxna arter. Under följande år bör man inrikta hävden på en tidig slåtter på försommaren för att såväl gynna floran som friluftslivet samt en sen slåtter för att minimera den kvarvarande förnan. En viss utglesning i kantzonen av träd mot omkringliggande skog ökar känslan av ett vårdat område.

1.4.10 Bullerzon mot vältrafikerade vägavsnitt

MÅL: Slutet och tät busk och trädridå

X: En smal zon som bör utvecklas fritt till stor del med alltmer välutvecklat busk- och trädskikt. Närmast vägarna bör slutligen en tät ridå växa upp som successivt övergår till angränsande bestånd.

1.4.11 Lövpartier vid damm och bäck

MÅL: Lövrika bestånd på fuktig mark

XI: Stig från E4 och norrut med undergång under motorväg. Mestadels förekommer spridda buskar samt längs med ån en lövremsa med blandlövskog. Vid dammen ökat inslag av klibbal. Närmast ån ska inga åtgärder utföras. Det mer täta lövbeståndet vid dammen bör lämnas till fri utveckling.

1.4.12 Nyköpingsån med strandpartier, lämnas mestadels orört

MÅL: Å med lövrika kantzoner

XII: Öppet vatten med lövrika kantzoner. Låt träd få luta ut över ån samt enstaka träd få ligga kvar då de har fallit ut i vattnet. Viss skötsel runt de grova och äldre träden kan behövas för att förlänga livet på dem, eftersom de har sannolikt vuxit upp under mer öppna förhållanden. Håll efter hägg på vissa platser, då häggen breder ut sig och nästan helt över i buskskiktet och skuggar ut annan vegetation. Av vikt är främst skuggande grenar, träd eller buskar som dels kan gynna en del fiskar och dels fungera som skydd för fåglar. För både mollusker och insekter är det väsentligt att strandvegetationen bibehålls och får utvecklas fritt.

1.5 Prioritering av skötselinsatser

Nedan följer en sammanställning över de förslagna åtgärderna. Vad gäller prioritering motsvarar prioritet 1 en åtgärd som bör utföras inom två år efter att reservatsbeslut är taget. Prioritet 2 har åtgärder som anses viktiga för områdets fortsatta utveckling och användningsområde för friluftsliv samt de biologiska värdena men inte lika akuta. Åtgärder med prioritet 3 kan utföras då övriga åtgärder är utförda.

Delområde	Naturtyp	Skötsel/åtgärder	Prioritet
Ib	Mosse	Inga åtgärder	-
Ic	Hällmarkstallskog	Inga åtgärder	-
Id	Gammal granskog	Inga åtgärder	-
Ie	Hällmarkstallskog	Inga åtgärder	-
If	Hällmark barrved	Inga åtgärder	-
IIa	Äldre tallbestånd	Gallring, gynna tallföryngring och löv	1
IIb	Äldre tallbestånd	Gallring, gynna tallföryngring och löv	1
IIIb	Sumpskogsartade stråk	Inga åtgärder	-
IIIc	Fuktområde med död ved	Inga åtgärder	-

IVa	Hasselrikt lövbestånd	Röjning/gallring av gran, gynna hassel	1
IVb	Kantzonen runt våtmark	Röjning/gallring av gran, gynna hassel	3
IVc	Ungt lövbestånd	Röjning/gallring, gynna vissa stammar	2
IVd	Björkbestånd	Röjning/gallring främst ur säkerhetsaspekt	3
IVe	Ädellövskog med klibbal	Röjning/gallring vid förtätning	3
IVf	Slutet hasselbestånd	Röjning/gallring av gran, gynna hassel	2
IVg	Äldre lövbestånd	Röjning/gallring runt gamla ekar, gynna buskar	1
V	Täta barrbestånd	Gallring av gran, gynna lövträd	1
VI	Grandominerat bestånd	Gallring av gran, gynna lövträd	2
VII	Talldominerat bestånd	Gallring av tall, gynna främst lövträd	2
VIII	Rastplatsområde	Gallring av yngre tall i slutnare delar	3
IX	Kvävepåverkad gräsmark	Slätter	1
X	Bullerzon mot vägar	Inga åtgärder	-
XI	Buskar och lövparti	Gallring, gynna även buskar	2
XII	Nyköpingsån	Inga åtgärder	-

Förutom dessa förslag bör även säkerhetsåtgärder utföras med siktröjning längs stigar samt stamkvistning längs med gång- och cykelstråk. Även specifika träd, främst björkar, behöver fällas eller topphuggas. Alla dessa åtgärder måste anses ligga i prioritet 1 då det är viktigt att området skall kännas så inbjudande som möjligt för besökare av olika kategorier men även för närboende som använder området som genomfart till och från centrum.

1.6 Uppföljning av skötselinsatser

För att utröna hur väl skötselinsatserna gynnar de befintliga naturvärdena bör man initialt upprätta en kartläggning över specifika parametrar. Nedan följer en förteckning över delområde samt respektive parametrar.

Delområde	Uppföljningsparameter	Tidsintervall
Ib	Våtmarksarter / markfuktighet	Initialt, var femte år
Id	Mossor på lågor, lavar på gran	Initialt, var femte år
IIIb-c	Andel död ved	Initialt, var femte år
IVa, e, f	Kärlväxtflora, hävdarter	Initialt, år 2, 5, 10
IVb,c,d	-	-
IVg	Ytinventering specifika epifyter	Initialt, var femte år
V	Andel lövträd Andel ädellövträd	Initialt, var tionde år
VI	Andel lövträd Andel ädellövträd	Initialt, var tionde år
VII	Andel lövträd Andel ädellövträd	Initialt, var tionde år
IX	Kärlväxtflora, hävdarter	Initialt, var tionde år
X	-	-
XI	-	-
XII	Strandväxter Strandlevande fauna	Initialt, var femte år

2 SKÖTSEL AV ANORDNINGAR FÖR FRILUFTSLIV

2.1 Bakgrund

Hållet-Marieberg-Stenbro är ett välbesökt och förhållandevis välutvecklat strövområde inom Nyköpings tätort. Därigenom utgör det ett mycket värdefullt närströvområde för invånarna i staden, vilket är en av huvudanledningarna till att området blir naturreservat. Eftersom området har en så lång historia som tätortsnära grönområde är det väl utvecklat med ett system av stigar, vandringsleder, motionsslingor och elljusspår. Inför reservatsbildandet gjordes en särskild friluftsutredning som pekade på behoven av utveckling av friluftsinfrastrukturen, främst som en särskild satsning på friluftsinformation för att lyfta fram områdets naturvärden för allmänheten. Denna sammanställning av anordningar för friluftslivet omfattar därför både redan existerande och planerade anordningar. Samtliga anordningar är numrerade eller märkta med bokstäver och återfinns på friluftskarta.

En kontinuerlig skötsel och underhåll av friluftsinfrastrukturen är av största betydelse för att naturreservatet på ett optimalt sätt skall fylla sin funktion som strövområde och ett område som bl.a. nyttjas av lärare för pedagogisk verksamhet. Många undersökningar och erfarenheter både i Sverige och utomlands visar att människors uppfattning av ett strövområde är kopplat till hur välstädat, ordnat och välplanerat det är utifrån friluftslivets behov. Ett område där bänkarna är fina och hela, tavlorna rena och läsliga gör att risken för skadegörelse minskar och kvalitén på besökarnas upplevelse ökar. Både ur upplevelsehänsyn och ur ekonomisk synpunkt är det därför viktigt att infrastrukturen sköts. Skötselplanen beskriver den löpande skötseln och den årliga tillsynen utifrån en uppskattad "normalnivå". Om skötselplanen följs kommer kvalitén på de anordningar som finns att bibehållas.

2.2 Friluftsinfrastruktur och skötsel

Genom specifika skötselinsatser i kombination med märkning och underhåll av stigar och spår och anläggande av bland annat bord, bänkar och informationstavlor skapas ett naturområde som kan användas av skolor, förskolor, föreningar, närboende samt i övrigt naturintresserade besökare.

Stigar och vandringsleder

Inom området finns fyra större stigar/leder (samtliga nummer och bokstäver överensstämmer med markeringarna på friluftskarta), varav nr 2, 3 och 3a är markerade med färgmarkeringar på träd:

- 1 Elljusspår
- 2 Sörmlandsleden (orange färgad märkning)
- 3 Naturstigen som sträcker sig från naturskogen över bron utmed åpromenaden och vidare bort till Stenbro (blå färgad märkning).
- 3a En kortare stig från skylt B till lämplig anslutningsplats mitt på naturstigen (blå färgad märkning).
- 3b Naturstigen genom naturskogen utmed ån; stigen kommer att visas på områdets karta men träden som faller på stigen kommer att lämnas kvar utan åtgärd, och besökare får gå runt dem, såsom det sker idag.
- 4 Den asfalterade gång- och cykelvägen. Vid ingångarna A och C kommer soppkorgar att ställas.

Stigen som sträcker sig från stora bron utmed åpromenaden bort till lägerplatsen på östra sidan ån tillgänglighetsanpassas. Detta uppnås genom att stigen packas och vid behov fylls upp med grus samt att en träram byggs över det gamla pumphuset där marken är blöt. Denna tillgänglighetsled gynnar främst barnvagnsburna, personer med lättare rörelsehinder och rullstolsbundna med assistens. På sikt bör man även titta på möjligheten att tillgänglighetsanpassa stigen mellan ången och den nya handikappanpassade bron över ån.

Stigarna behöver gås igenom varje år för att kontrollera märkning, framkomlighet och tillhörande anordningar. Eventuella brister åtgärdas då. I normala fall bör alla markerade leder målas om var tredje år. Under sommarsäsongen kan städning längs leder utföras en till två gånger i månaden.

En spång kommer att anläggas vid mossen på Hållets sida (S på friluftskarta) och en informationsskylt sätts upp. Då kan besökarna även få se denna naturtyp.

Skyltning "Upplägg av trädgårdsavfall förbjudet" sker på Mariebergs sida, utmed cykelbron.

Informationsplatser

Vid huvudingångarna till området kommer större informationstavlor att placeras ut. Tavlorna ska innehålla information om reservatet, en karta över området och reservatsföreskrifter.

Informationstavlorna placeras på följande ställen:

- A Gång- och cykelvägen i reservatets södra del vid lasarettet
- B Stigen i östra delen vid Marieberg
- C Gång- och cykelvägen i reservatets norra del vid Oppeby Gård

Förutom information vid områdets angöringspunkter kommer 8 mindre skyltar att sättas upp inom naturreservatet:

- d På Mariebergs-sidan vid den nybyggda bron där besökare kommer in i området från Sörmlandsleden via Hållet samt från Stenbro. Denna skylt fångar upp besökare från tre håll. Här bör det finnas information om var man befinner sig och vart man kommer om man väljer respektive stig. Förslagsvis kan här också finnas en karta av mindre modell.
- e Där Sörmlandsleden kommer fram under motorvägen och går förbi den nybyggda bron. Här skall allmän information finnas om området samt en mindre karta.
- f Vid gång- och cykel vägens södra infart bakom sjukhuset.
- g Mitt i området där alla stigar möts. Också här kan en karta finnas som visar var man är i området och vad som finns att se.

Några objektsskyltar som ger information om de sevärdheter man kan hitta längs stigen är tilltänkta på följande platser:

- h-i 2 st vid naturskogen, en vid var "ingång"
- j Vid Stenbro med information om områdets historia och naturvärden. Vid Stenbrouppfarten kan dessutom en hänvisningsskylt i form av en pil finnas.
- k Vid mossen som ligger utmed elljusspåret, om växt- och djurlivet i och omkring mossen.
- l Vid Silvergruvan. Där ska även en trappa byggas som leder ned i gruvhållet och staketet runt gruvan ersättas.

För att skyltarna ska vara läsliga och ge ett prydligt intryck bör de målas om och slipas vart tredje år. Plexiglasets byts vid behov då det förstörs av kemikalierna som används vid klottersanering.

Rastplatser och lägerplatser

Inom området är föreslaget att det ska finnas sex stycken rastplatser markerade 7-12 på friluftskarta. De ska underlätta för personer som vill nyttja området att ta en lugn stund eller varför inte en picknick. Skolorna har nytta av rastbord för att få gruppen mer samlad vid måltid och samtal. Varje rastplats utrustas med bänk eller bord och bänkar.

Den årliga tillsynen av rastborden görs i samband med vår- och vintertillsynen av all infrastruktur. Om man vill förlänga livslängden på borden och minimera underhållet kan de med fördel tas in under vintersäsongen. Annars bör de tvättas och oljas årligen.

Två lägerplatser finns inom naturreservatet; där anordnas permanent grillplats med tillgång till ved:

- 5 I norr öster om Nyköpingsån ("Paradiset"). Denna lägerplats består av en befintlig grillplats med sittmöjligheter, med trevlig utsikt över ån.
- 6 Väster om Nyköpingsån, norr om psykiatriska anläggningen. Denna lägerplats kommer att fungera mer som uppsamlingsplats och träffpunkt där man kan sitta och ha trevligt i lite större omfattning än vid ett rastbord.

Förutom den årliga vår- och höst tillsynen bör lägerplatserna kontrolleras en gång i månaden under sommaren, grillen tömmas och eventuella skador lagas. Ved skall alltid finnas tillgänglig för att

undvika att grenar och död ved tas till vara. Sopkorg ska finnas. Lägerplats nr 6 kräver också slåtter. Det är viktigt att en sådan plats hålls öppen och att omgivningen är ljus och inbjudande.

Utsiktspunkter

Följande två utsiktsplatser finns markerade på kartan:

- 13 Bergsknallarna längs gång- och cykelleden i områdets södra del ger de bästa utsiktsmöjligheterna i reservatet med fri sikt åt flera håll.
- 14 Stenbro där man i maj kan njuta både av den vackra utsikten, de historiska omgivningarna och syrenen som växer där.

Utsiktsplatserna kräver utöver vår- och hösttillsynen även att man håller efter vegetationen så att utsikten inte förstörs. Detta är viktigare för utsiktsplatsen på Stenbro eftersom vegetationen kring bergsknallarna inte är särskilt tät.

Under sommarsäsongen kräver de kontroll och ev. städning i samma grad som rastplatserna.

2.3 Hållets dag

En årlig aktivitet, Hållets dag, är tänkt som en temaaktivitet för allmänheten med syfte att marknadsföra Hållet-Marieberg-Stenbro som naturreservat och friluftsområde. Dagen arrangeras av Nyköpings kommun i samarbete med ideella föreningar och Skogsstyrelsen.